

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

*Методичні рекомендації для слухачів
дистанційного курсу*

**“Становлення і розвиток демократії:
світовий досвід для України”**

КИЇВ – 2005

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії державного управління при Президентові України
(протокол № 103/1 від 27 січня 2004 р.).*

Видання цього дистанційного курсу стало можливим за фінансової підтримки проекту "Побудова демократії" школи політичного навчання Університету Квінз та Канадської агенції міжнародного розвитку.

Методичні рекомендації для слухачів дистанційного курсу навчальної дисципліни **“Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України”** / Укладачі: Логунова М.М., Гонюкова Л.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 40 с.

Р е ц е н з е н т и:

- Головатий М.Ф. – доктор політичних наук, професор, перший віцепрезидент – ректор Міжрегіональної академії управління персоналом;
- Токовенко В.В. – доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри соціології Київського міжнародного університету.

Колектив авторів висловлює подяку співробітнику центру дистанційного навчання Національної академії державного управління при Президентові України Л.Пильгун за допомогу у підготовці до видання методичний рекомендацій.

ВСТУП

Курс “Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України” належить до нормативної частини програми підготовки магістрів за спеціальністю “Управління суспільним розвитком”.

Актуальність вивчення курсу. Процес становлення демократії в Україні вимагає від його активних учасників, зокрема державних службовців, теоретичних знань стосовно сутності, цінностей та передумов становлення демократії, особливостей реалізації демократичних принципів у процесі здійснення державної політики і готовності застосовувати їх в практичній професійній діяльності. Враховуючи багатоманітність проявів демократії, її здатність набувати нових рис у певному соціокультурному середовищі, пріоритетне значення має аналіз проблем, пов’язаних з втіленням демократичних засад в усіх сферах суспільного життя України, особливо на етапі трансформаційних змін.

Як свідчить зарубіжний досвід, демократія може досягти успіху лише там, де еліти і громадяни віддані її цінностям та розуміють її вимоги – тобто там, де існує демократична політична культура. У зв’язку з цим актуальності набуває формування в управлінській еліті поваги до принципів, норм демократичного процесу, звички дотримуватись верховенства закону та розуміння своїх обов’язків як народних представників, які підзвітні громадянам. Не менш важливо також знати можливості та обмеження демократії.

Представники сфери державного управління повинні розуміти свою роль у демократичному процесі, виховувати в собі терпимість, уміння йти на компроміс, а також громадянську відповідальність, що є особливо актуальним з точки зору забезпечення життєздатності демократії.

Засвоєння матеріалу курсу сприятиме формуванню громадянської культури, роль якої в розбудові демократичного суспільства полягає в набутті всіма його громадянами звички думати й діяти по-демократичному, що, у свою чергу, є наслідком глибокого розуміння природи демократії, прав та можливостей, які вона забезпечує, а також обов’язків, які вона накладає як на громадян, так і на представників державної влади.

У курсі “Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України” розглядаються:

- сутність, передумови, базові цінності та принципи демократії в контексті світових глобалізаційних процесів;
- демократичні принципи організації та функціонування політичних інститутів;
- місце та роль громадянина у демократичному суспільстві;
- шляхи розбудови демократії в Україні;
- основні напрями реалізації демократичних принципів у державній політиці України.

Курс зорієнтований на висвітлення найбільш актуальних проблем становлення й розвитку демократичного суспільного ладу. Навчальний матеріал поданий таким чином, щоб ним могли користуватися як слухачі Академії, так і ті, хто бажає певним чином поглибити свої знання з проблем демократії.

У курсі значна увага приділяється вивченню закономірностей демократичного розвитку, аналізу сучасного стану, проблем та перспектив становлення демократії в Україні. Піднімаються проблеми взаємодії громадян, суспільства і держави в умовах переходу до демократії. Розглядаються питання про економічну, соціальну роль демократичної держави, демократичні принципи діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування.

Звертається увага слухачів на стандарт (ідеальний тип) демократичних відносин у певній сфері суспільного життя, в загальних рисах окреслюється його працююча модель (чи декілька моделей, що діють, як правило, у країнах розвиненої демократії), розглядаються завдання, здобутки і проблеми, які існують в процесі демократизації суспільного життя в сучасній Україні.

ЦІЛІ КУРСУ

У процесі вивчення курсу передбачається досягти **таких цілей:**

- **одержати знання** щодо сутності, передумов, базових цінностей демократії та їх реалізації в державній політиці України;
- **навчитися здійснювати аналіз** змісту суспільно-політичних перетворень в Україні з точки зору їх відповідності основним принципам демократії;
- **здобути навички** щодо практичного застосування принципів демократії в професійній діяльності державних службовців у процесі розробки й реалізації державної політики;
- **демонструвати вміння** знаходження консенсусу у співпраці державних управлінців з громадянами, їх об'єднаннями і організаціями з метою залучення їх до розробки і впровадження стратегії суспільних перетворень.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після вивчення курсу слухачі повинні:

знати:

- сутність демократії, її передумови, базові цінності, принципи і моделі їх реалізації;
- умови забезпечення демократичних принципів в діяльності політичних інститутів;
- співвідношення демократії і громадянського суспільства;
- демократичні принципи реалізації завдань і цілей державної політики;

вміти:

- аналізувати закономірності демократичних процесів в сучасній Україні;
- прогнозувати реальні наслідки соціально-економічних трансформацій для демократичного розвитку країни;
- використовувати набуті знання та навички в професійній діяльності, зокрема, в процесі розробки, прийняття і впровадження управлінських рішень;

володіти:

- теоретичними знаннями з основ демократії;
- навичками самостійного аналізу трансформаційних процесів у контексті демократизації українського суспільства;
- вміннями працювати з громадянами, їх об'єднаннями та організаціями задля зміцнення демократичних засад і принципів державного управління.

НАВЧАЛЬНА СТРАТЕГІЯ КУРСУ

Досягнення навчальних цілей здійснюється шляхом:

- **проведення очних занять** – лекція, практичне і семінарське заняття на очній сесії;
- **самостійного навчання слухачів** на основі розробленого для курсу комплексу навчально-методичних матеріалів;
- **виконання практичних завдань**, спрямованих на набуття слухачами знань і вмінь з проблем демократії та механізмів втілення демократичних принципів в державній політиці, активізацію їх самостійного мислення, творчого підходу до аналізу проблемних питань;
- **участі слухачів у семінарських заняттях** з метою розвитку критичного мислення, обговорення практично значущих проблем сучасного етапу суспільно-політичних трансформацій в Україні з точки зору їх спрямованості на розбудову демократії, втілення демократичних принципів врядування в практику державного управління в міжсесійний період (у інтерактивному режимі формату форуму);
- **проведення тестування**, яке здійснюється у інтерактивному режимі після вивчення кожного розділу курсу та по закінченні вивчення матеріалу всього курсу.

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ

Основними елементами дистанційного курсу є:

- навчальний посібник “Основи демократії” ;
- мультимедійний навчальний посібник “Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України”;
- опорний конспект дистанційного курсу;
- методичні рекомендації для слухачів дистанційного курсу;

Тематичним планом курсу передбачено:

- виконання слухачами поточних тестів до кожного розділу;
- виконання практичних завдань до кожного розділу;
- участь у семінарських заняттях до кожного розділу;
- аналіз ситуаційних вправ;
- складання підсумкового тесту.

Поточні тести до кожного розділу спрямовані на перевірку знань слухачів щодо змісту демократії, сутності демократичних перетворень, напрямків реалізації державної політики в умовах демократії.

Практичні заняття слугують оновленню та поповненню теоретичних знань і здобуття слухачами практичних навичок щодо застосування принципів демократії в діяльності органів державного управління і місцевого самоврядування в процесі здійснення державної політики України.

Семінарські заняття призначені для обговорення проблемних питань розбудови демократії в Україні, співставлення точок зору стосовно шляхів і напрямів демократизації суспільних відносин, формування вмінь чітко визначати позицію і відстоювати власну точку зору.

Аналіз ситуаційних вправ дозволить слухачам продемонструвати навички та вміння застосовувати набуті теоретичні знання з курсу демократії в практичній професійній діяльності.

Підсумковий тест слугує визначенню кінцевого рівня знань слухачів після вивчення курсу і вмінь застосовувати їх на практиці.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Навчальні результати слухачів у межах дистанційного курсу оцінюються на основі:

- поточного тестування – 14 балів;
- виконання практичних занять – 18 балів;
- участі у семінарських заняттях – 18 балів;
- підсумкового очного контролю – 50 балів.

Розподіл балів за розділами:

Види діяльності / Розділи	1	2	3		Всього
Тест	4	5	5		14
Практичні заняття	6	6	6		18
Семінарські заняття	6	6	6		18
Підсумковий тест				50	50
Всього	16	17	17	50	100

Максимальна кількість балів за вивчення всього курсу – 100.

ПРОГРАМА КУРСУ

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, ПЕРЕДУМОВИ ТА ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ. ДЕМОКРАТИЧНА ТРАДИЦІЯ В УКРАЇНІ

- Тема 1.1. Поняття, сутність та передумови демократії.
- Тема 1.2. Базові цінності та принципи демократії.
- Тема 1.3. Демократія та демократизація в глобальному контексті.
- Тема 1.4. Демократична традиція, сучасний стан, проблеми та перспективи демократії в Україні.

РОЗДІЛ 2. ГРОМАДЯНИН, СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВА В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

- Тема 2.1. Роль громадян в демократичному політичному процесі.
- Тема 2.2. Конституціоналізм і демократичні принципи організації та функціонування політичних інститутів.
- Тема 2.3. Проблеми становлення місцевого та регіонального самоврядування.
- Тема 2.4. Демократія та громадянське суспільство.

РОЗДІЛ 3. ДЕМОКРАТІЯ І ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

- Тема 3.1. Економічна роль держави в умовах демократії: світовий досвід і Україна.
- Тема 3.2. Соціальні функції демократичної держави та їх реалізація у державній політиці України.
- Тема 3.3. Демократичні процеси в умовах національної багатоманітності українського суспільства.
- Тема 3.4. Демократичні принципи діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

<i>Самост. робота – 30 год.</i>	<i>Лекції, викл-ня теорії год.</i>	<i>Практ. заняття год.</i>	<i>Семінар. зан-тя, год.</i>	<i>Тести, год.</i>	<i>Всього, год.</i>
Вступ до курсу	2	2	2		6
<i>Розділ 1.</i> Сутність, передумови та поширення демократії в глобальному контексті. Демократична традиція в Україні	7	4	4	2	17
<i>Розділ 2.</i> Громадянин, суспільство і держава в умовах демократії	7	4	4	2	17
<i>Розділ 3.</i> Демократія і державна політика України	7	4	4	2	17
Підсумковий контроль у формі тесту				3	3
Всього, год.	23	14	14	9	60

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ ДЛЯ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ

<i>Самост. робота – 30 год.</i>	<i>Лекції, викл. теорії, год.</i>	<i>Практ. заняття, год.</i>	<i>Семінар. зан-тя, год.</i>	<i>Тести, год.</i>	<i>Всього, год.</i>
Вступ до курсу	2	2			4
<i>Розділ 1.</i> Сутність, передумови та поширення демократії в глобальному контексті. Демократична традиція в Україні	2	3	4	2	11
<i>Розділ 2.</i> Громадянин, суспільство і держава в умовах демократії	3	3	4	2	12
<i>Розділ 3.</i> Демократія і державна політика України	2	3	4	2	11
Підсумковий контроль у формі тесту				2	2
Всього, год.	9	11	12	8	40

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

<i>Вид навчальної діяльності</i>	<i>Назва</i>	<i>Термін проведення, тиждень</i>	<i>Максим. оцінка</i>
Вступ до курсу		очна сесія	–
Лекція	Вступ до курсу	очна сесія	–
Практичне заняття	Брейн-стормінг: «Ми і демократія: уявлення і оцінки». Семінарське заняття – дискусія	очна сесія	–
Розділ 1. Сутність, передумови та поширення демократії в глобальному контексті. Демократична традиція в Україні.			16
Вивчення теоретичного матеріалу	Розділ 1.	1	–
Поточний контроль	Тест до розділу 1	2	4
Практичне заняття	До розділу 1	3	3
Семінарське заняття	До розділу 1	4	3
Практичне заняття	До розділу 1	5	3
Семінарське заняття	До розділу 1	6	3
Розділ 2. Громадянин, суспільство і держава в умовах демократії.			17
Вивчення теоретичного матеріалу	Розділ 2.	7-8	–
Поточний контроль	Тест до розділу 2	9	5
Практичне заняття	До розділу 2	10	3
Семінарське заняття	До розділу 2	11	3
Практичне заняття	До розділу 2	12	3
Семінарське заняття	До розділу 2	13	3

<i>Вид навчальної діяльності</i>	<i>Назва</i>	<i>Термін проведення, тиждень</i>	<i>Максим. оцінка</i>
Розділ 3. Демократія і державна політика України.			17
Вивчення теоретичного матеріалу	Розділ 3	14-15	–
Поточний контроль	Тест до розділу 3	16	5
Практичне заняття	До розділу 3	17	3
Семінарське заняття	До розділу 3	18	3
Практичне заняття	До розділу 3	19	3
Семінарське заняття	До розділу 3	20	3
Підсумковий контроль у формі тесту		Очна сесія	50

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ

З метою забезпечення ефективного вивчення теоретичного матеріалу слухачам рекомендується:

- вивчення розділу починати з ознайомлення з методичними рекомендаціями до даного розділу;
- уважно опрацювати теоретичний матеріал розділу, викладений у навчальному посібнику та мультимедійному навчальному посібнику;
- вивчення теоретичного матеріалу рекомендується супроводжувати паралельною роботою з опорним конспектом курсу;
- бажано здійснювати планування особистого часу шляхом ведення детального плану-графіка опрацювання розділу;
- після ознайомлення з теоретичним матеріалом слід обов'язково перевірити ступінь його засвоєння, даючи відповіді на питання для самоконтролю та складаючи тест для самоконтролю;

З метою забезпечення ефективного виконання практичних завдань слухачам рекомендується:

- передусім, ознайомитися з рекомендаціями щодо підготовки практичного завдання;
- намагатися чітко і в повному обсязі виконувати запропоновані завдання;
- текстовий файл з виконаним практичним завданням повинен мати визначену структуру, відповідну формі звітності;

З метою забезпечення ефективної участі у семінарських заняттях слухачам рекомендується:

- чітко висловлюватися стосовно питань, що виносяться на заняття;
- під час обговорення формулювати свої думки стисло і аргументовано;
- не повторювати раніше висловлених думок інших слухачів, а висловлювати свою позицію або розвивати думку колег;
- пам'ятати, що результати роботи на семінарському занятті залежать від активної участі у ньому кожного слухача.

З метою забезпечення ефективного складання поточних тестів слухачам рекомендується:

- уважно прочитати рекомендовані навчальні матеріали;
- дати відповіді на питання для самоконтролю;
- переглянути опорний конспект дистанційного курсу;
- повторити визначення понять, що використовуються у розділі, за допомогою словника.

З метою забезпечення успішного складання підсумкового контролю слухачам рекомендується:

- проконтролювати рівень засвоєння теоретичного матеріалу розділів шляхом відповіді на питання для самоконтролю та складання поточного тестування до розділів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОЗДІЛІВ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ

ВСТУП ДО КУРСУ

“Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України” (лекція, 2 год.)

Мета:

- розкрити основні завдання курсу, ознайомити слухачів зі структурою та навчальною стратегією курсу;
- викласти основні теоретико-методологічні засади дослідження сутності, принципів та цінностей демократії у контексті загальнонаукового пізнання і практики державно-управлінської діяльності;
- визначити основні концептуальні засади аналізу наукових проблем курсу, методи і форми дослідження.

Практичне зайняття – брейн-стормінг:
"Ми і демократія: уявлення і оцінки" (2 год.)

Мета:

- визначити рівень обізнаності слухачів стосовно сутності і ознак демократії;
- формувати у слухачів вміння висловлювати власну думку і знаходити спільне рішення.

Завдання для виконання:

	<ol style="list-style-type: none">1. Визначте 3-4 найсуттєвіші, на Ваш погляд, ознаки демократії.2. Назвіть ознаки демократичної політичної влади.
---	---

Питання для обговорення:

	<ol style="list-style-type: none">5. Що для Вас особисто означає демократія?6. Який політичний устрій можна вважати демократичним?7. Чи існує демократія в Україні?
---	---

Семінарське заняття – дискусія:

"Як розуміють ідею демократії громадяни України" (2 год.)

Мета:

- формування у слухачів навичок аналітичної діяльності;
- розвиток комунікативних вмінь: навичок вести конструктивну дискусію, аргументовано відстоювати власну точку зору та узгоджувати позиції.

Матеріал для обговорення:

Розуміння демократії	у %
Демократія – це суспільство свободи	31,9
Демократія – це управління законом, справедливого законодавства	10,2
Демократія – це влада народу	9,3
Демократія – це суспільство рівності, реальних рівних прав для всіх	7,8
Демократія означає високий рівень життя	6,8
Демократія – це суспільство соціальних гарантій (на працю, освіту, відпочинок тощо), соціального захисту пенсіонерів, інвалідів, дітей	5,7
Демократія дозволяє людям брати участь в політичному житті, вибирати і бути обраними, контролювати Владу	3,4
Демократія – це те, чого потребує Україна. Україна повинна бути тільки демократичною і незалежною	2,4
Демократія забезпечує кращі умови для розвитку економіки, бізнесу	1,7
Демократія веде до поліпшення морального клімату у суспільстві	1,7
Демократія – це найкраще суспільство для самореалізації особистості, особистої активності	1,1
Демократія – це суспільство безвладдя, хаосу і відсутності порядку, посилення злочинності та корупції	3,2
Демократія – це суспільство, де люди не можуть впливати на владу, а влада не несе відповідальності перед народом	2,6
Демократія – це лише декларація, маніпулювання людьми	1,8
Демократія – це суспільство соціальної нерівності, суспільство бідності для більшості населення	1,2
Демократія не підходить для України. Україні потрібна "сильна рука"	1,0
Демократія означає відсутність соціальних гарантій, соціального захисту	0,5
Демократія посилює аморалізм (в ЗМІ, мистецтві, стосунках між людьми)	0,2
Демократія погіршує умови економічного розвитку	0,1

Завдання:

На основі аналізу даних таблиці дайте відповідь на такі запитання:

1. Як Ви вважаєте, чи дає матеріал таблиці підстави стверджувати, що у нашому суспільстві панують демократичні цінності? (Відповідь аргументуйте).
2. Як Ви можете охарактеризувати тип політичної культури населення України?

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, ПЕРЕДУМОВИ ТА ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ. ДЕМОКРАТИЧНА ТРАДИЦІЯ В УКРАЇНІ

Мета:

- визначити теоретико-методологічні засади сутності, змісту, етапів і послідовності демократичних перетворень у сучасному українському суспільстві;
- формувати у слухачів уміння самостійно аналізувати і оцінювати зв'язок між сутністю, базовими характеристиками, формами демократії та особливостями їх вияву в окремих країнах;
- стимулювати навички критичного демократичного мислення.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Мультимедійний навчальний посібник “Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України”, розділ 1.
2. Опорний конспект дистанційного курсу, розділ 1.
3. Основи демократії: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. А.Колодій. – К.: Вид-во “Ай Бі”, 2002. – Ч.1, р.1-3 (див. компакт-диск).

Додаткові матеріали для вивчення:

1. Проблеми та перспективи української реформації: Кол. моногр. / За заг. ред. М.Ф.Головатого, Г.В.Щокіна. – К.: МАУП, 2001. – С.43-73, 135-155. (див. компакт-диск).
2. Бжежинський З. Демократія перед лицем глобалізації (Виступ на колоквіумі Кастельгандольфо улітку 1998 р.) // *І.* – 2000. – № 19.
3. Григорчук М. Демократія та політична культура // *Вісник УАДУ.* – 2001. – № 2. – С.224-229.
4. Сморгунов Л.В. Современная сравнительная политология. Учебник.: «Российская политическая энциклопедия», 2002. – С. 211 – 224. (див. компакт-диск).

Види навчальної діяльності, передбачені у розділі 1

Тест до розділу 1

<i>Форма проведення:</i>	у режимі Інтернету.
<i>Статус:</i>	обов'язковий.
<i>Термін проведення:</i>	2-й тиждень.
<i>Час проведення:</i>	2 год.

Практичне заняття

“Тенденції поширення демократії в глобальному світі та перспективи становлення в Україні”

Мета: формування у слухачів навичок аналітичного мислення і системного підходу, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці

Форма проведення: письмово (обмін файлами).

Термін проведення: 3-й тиждень.

Завдання для виконання: 1.1. – 1.2.

	Завдання 1.1.
	<ol style="list-style-type: none">Ознайомтеся з наступними матеріалами*:<ul style="list-style-type: none">Основи демократії: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. А.Колодій. – К.: Вид-во “Ай Бі”, 2002. – Ч.1, р.2;Проблеми та перспективи української реформації: Кол. моногр. / За заг. ред. М.Ф.Головатого, Г.В.Щокіна. – К.: МАУП, 2001. – С. 137-139;Сморгунов Л.В. Современная сравнительная политология. Учебник. – М.: «Российская политическая энциклопедия», 2002. –С.221 – 224).Узагальніть показники кількості демократичних держав у світі, починаючи з 1942 р. до теперішнього часу а також число відходів від демократії у зазначений період.Зробіть висновок стосовно основних тенденцій розвитку демократії в сучасному світі.

Форма звітності для завдання 1.1

Роки	Кількість демократичних держав	Кількість відходів від демократії
1942 – 1975 р.р.		
1975 р. – до т.ч.		
Основні тенденції розвитку демократії в сучасному світі		
1.		
2.		
3...		

* *Всі матеріали, зазначені у практичних завданнях, знаходяться у розділі "Бібліотека" мультимедійного навчального посібника.*

Завдання 1.2.

1. Ознайомтеся з матеріалами монографії "Проблеми та перспективи української реформації": Кол. моногр. / За заг. ред. М.Ф.Головатого, Г.В.Щокіна. – К.: МАУП, 2001. – С. 137-154.
2. Визначте внутрішні фактори (структурні і процедурні), які здатні вплинути на долю демократії в Україні.
3. Зробіть висновок щодо перспектив демократії в Україні (наведіть 3-4 аргументи).

Форма звітності для завдання 1.2:

Структурні фактори:		Процедурні фактори:
Соціально-економічні	Культурно-ціннісні	
Висновок:		

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 1.
2. Зверніть увагу на аналіз тенденцій розвитку демократії в умовах глобалізації, особливості її становлення в постсоціалістичних державах (у тому числі й в Україні).

Семінарське заняття

“Тенденції поширення демократії в глобальному світі та перспективи становлення в Україні”

Мета:

- обмін думками стосовно перспектив демократії в Україні в контексті поставторитарної демократизації кінця ХХ ст.;
- формування навичок самостійного аналізу, мислення, уміння аргументовано відстоювати свою позицію, вести конструктивний діалог.

Форма проведення: форум.

Термін проведення: 4-й тиждень.

Питання для обговорення:

	<ol style="list-style-type: none">1. Чи припустимо розглядати процеси посткомуністичної трансформації в Україні в загальному контексті поставторитарної демократизації кінця ХХ ст., чи феномен посткомунізму вирізняється із загального плану?2. Яку роль відіграють масові політичні цінності населення та його орієнтації у процесі демократичних перетворень в Україні?3. Яка роль масової підтримки демократії з боку суспільства у процесі становлення нових демократичних інститутів?
---	--

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 1.
2. Обміркуйте питання про особливості і напрями посткомуністичної трансформації.
3. Зверніть увагу на проблеми і труднощі здійснення демократичних перетворень в Україні.

Практичне заняття – аналіз ситуаційної вправи

“Пропозиції Президента Росії В.Путіна щодо реформування системи державної влади”

Мета: аналіз політичного рішення з точки зору перспектив демократії.

Форма проведення: письмово (обмін файлами).

Термін проведення: 5-й тиждень.

Опис ситуаційної вправи:

	<p>“13 вересня 2004 р. Президент Росії В.Путін провів у Кремлі розширену нараду, де повідомив про необхідність “кардинального перегляду” механізмів діяльності державної влади в Росії. Реформа, зі слів В.Путіна, потрібна для посилення боротьби з тероризмом.</p> <p>Президент оголосив, що найближчим часом направить в Держдуму законопроект, після прийняття якого він особисто буде призначати губернаторів і мерів великих міст, включно з Москвою.</p> <p>При виборах в Держдуму зникнуть одномандатні кандидати – всі підуть за партійними списками. Передбачені і інші зміни у системі влади Росії, що сприятимуть зміцненню позицій Президента”</p> <p style="text-align: right;">"Факти", 17 вересня 2004 р.</p>
---	---

Завдання для виконання:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. На основі аналізу ситуаційної вправи визначте можливі наслідки впровадження реформи державної влади в Росії для втілення принципів демократичного врядування. 2. Укажіть на підстави, які свідчать “за” і “проти” прийняття В.Путіним такого рішення.
---	---

Форма звітності для завдання:

Принципи демократичного врядування	Можливі наслідки реформи державної влади для втілення принципів демократичного врядування	
1. Народовладдя	1.	
2. Виборність	2.	
3. Децентралізація	3.	
Аргументи “за”	Аргументи “проти”	

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття – аналізу ситуаційної вправи:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 1.
2. Зверніть увагу на передумови демократії, її зміст, норми, принципи і цінності.

Семінарське заняття – аналіз ситуаційної вправи

“Пропозиції Президента Росії В.Путіна щодо реформування системи державної влади”

Мета:

- аналіз перспектив демократії в контексті сучасних глобалізаційних процесів;
- формування вмінь і навичок політичного аналізу і прогнозування.

Форма проведення: форум.

Термін проведення: 6-й тиждень.

Питання для обговорення:

	<p>На основі здійсненого аналізу ситуаційної вправи дайте відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Які перспективи розвитку демократії в глобальному контексті у зв'язку з поширенням ісламського фундаменталізму і міжнародного тероризму?2. Чи є підстави стверджувати, що процеси демократизації українського суспільства набули характеру незворотності? (Аргументи “за” і “проти”).3. Які заходи необхідно здійснити для зміцнення демократичних тенденцій в суспільно-політичному житті України?
---	--

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 1.
2. Обміркуйте питання про основні етапи становлення і зміцнення демократії.
3. Зверніть увагу на особливості та перспективи розбудови демократії в Україні та роль органів державної влади і місцевого самоврядування в цих процесах.

РОЗДІЛ 2. ГРОМАДЯНИН, СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВА В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Мета:

- з'ясувати об'єктивні та суб'єктивні чинники, що сприяють або перешкоджають ефективній участі громадян та їх об'єднань у демократичному процесі;
- виявити зв'язок між загальносвітовими тенденціями розвитку демократії та діяльністю громадсько-політичних об'єднань в Україні;
- проаналізувати конституційно-правові й організаційно-управлінські засади розбудови демократичного суспільства в Україні;
- визначити механізми управління суспільством, які стимулюють залучення широких соціальних верств населення до участі в демократичному процесі.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Мультимедійний навчальний посібник “Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України”, розділ 2.
2. Опорний конспект дистанційного курсу, розділ 2.
3. Основи демократії: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. А.Колодій. – К.: Вид-во “Ай Бі”, 2002. – Ч.2, р.4-9; Ч.3, р.10-15 (див. компакт-диск).

Додаткові матеріали для вивчення:

1. Закон „Про вибори народних депутатів України” 1997 р. – <http://www.zakon.rada.gov.ua/main.cgi> (див. компакт-диск).
2. Закон „Про вибори народних депутатів України” 2004 р. – <http://www.zakon.rada.gov.ua/main.cgi> (див. компакт-диск).
3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1996. – 42 с. (див. компакт-диск). – Р.3, 9.

Види навчальної діяльності, передбачені у розділі 2

Тест до розділу 2

<i>Форма проведення:</i>	у режимі Інтернету.
<i>Статус:</i>	обов'язковий.
<i>Термін проведення:</i>	9-й тиждень.
<i>Час проведення:</i>	2 год.

Практичне заняття

„Порівняльний аналіз законодавчих актів щодо виборів народних депутатів України”

Мета: формування у слухачів навичок системного підходу до дослідження, аналітичного мислення, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці та працювати з різноманітними інформаційними джерелами.

Форма проведення: письмово (обмін файлами).

Термін проведення: 10-й тиждень.

Завдання для виконання: 1.1. – 1.2.

	<p>Завдання 1.1. Проаналізуйте такі закони:</p> <ul style="list-style-type: none">• Закон „Про вибори народних депутатів України” 1997 р.;• Закон „Про вибори народних депутатів України” 2004 р.; <p>Визначте основні відмінності між ними стосовно нормативно-правового закріплення виборчої системи, способу формування виборчих списків, прохідного бар’єру.</p>
---	--

Форма звітності для завдання 1.1:

Закон „Про вибори народних депутатів України” 1997 р.	Закон „Про вибори народних депутатів України” 2004 р.
1. Виборча система, за якою обирають депутатів до Верховної Ради України, обласних та місцевих рад.	
2. Спосіб формування виборчих списків.	
3. Відсотковий бар’єр, необхідний для подолання політичним партіям та блокам.	

Завдання 1.2.

1. Опрацюйте матеріали навчального посібника “Основи демократії” (ч.2-3); р. III-VIII Конституції України.
2. Розкрийте зміст понять „політична участь”, “політично активний громадянин”, “пропорційна виборча система”.
3. На основі аналізу правових засад функціонування політичної системи України, закріплених в Конституції України і змін, що витікають з впровадження пропорційної виборчої системи зробіть висновок стосовно впливу останньої на розвиток політичної системи України.

Форма звітності для завдання 1.2:

„Політична участь” – це ...
„Політично активний громадянин”:
1.
2.
3.
„Пропорційна виборча система” – це...
Висновок щодо впливу пропорційної системи виборів на розвиток політичної системи України:

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 2 та закони "Про вибори народних депутатів України" 1997, 2004 р.р.
2. Зверніть увагу на відповідність форми правління, політичної культури, традицій та виборчого законодавства в різних країнах світу.

Семінарське заняття

„Порівняльний аналіз законодавчих актів щодо виборів народних депутатів України”

Мета:

- обмін думками стосовно перспектив демократії в Україні в контексті розвитку представницької, виборчої демократії;
- формування навичок самостійного аналізу, логічного мислення, уміння аргументовано відстоювати свою позицію, вести конструктивний діалог.

Форма проведення: форум.

Термін проведення: 11-й тиждень.

Питання для обговорення:

	<ol style="list-style-type: none">1. Назвіть передумови, які на Вашу думку, необхідні для прийняття і впровадження Закону про вибори народних депутатів на пропорційній основі.2. Висловіть і обґрунтуйте власну точку зору стосовно їх наявності в Україні на момент прийняття Закону „Про вибори народних депутатів України” 2004 р.3. Оцініть готовність населення України обирати депутатів усіх рівнів на пропорційній основі.
---	---

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 2.
2. Обміркуйте питання про зміст та особливості виборчих систем.
3. Зверніть увагу на проблеми і труднощі проведення виборів за пропорційною системою на місцевому рівні, які існують у сучасній Україні.

Практичне заняття – аналіз ситуаційної вправи

„Тенденції муніципальної політики: світовий досвід і Україна”

Мета: аналіз світового досвіду місцевого реформування з точки зору можливостей його використання в Україні.

Форма проведення: письмово (обмін файлами).

Термін проведення: 12-й тиждень.

Опис ситуаційної вправи:

Наприкінці 80-х років муніципальна політика уряду консерваторів Великобританії неодноразово піддавалась критиці з різних сторін, так як міські райони мали гірші показники соціально-економічного розвитку, ніж інші регіони країни. Це трактувалося як результат того, що консерватори зробили ставку на розвиток ресурсів та надання більшої свободи в економічній діяльності на місцевому рівні агенціям та групам громадських служб, у яких провідну роль відігравали представники приватного сектора, призначені центральним урядом. У межах такого підходу перевага віддавалася не вирішенню центральних проблем, а стимулюванню капіталовкладень і комерційного будівництва. Аудиторська комісія оцінила урядові заходи як занадто складні та неефективні.

Першим вагомим заходом уряду, спрямованим на зміну ситуації було впровадження схеми „Міське змагання” (1991 р.). Ним передбачалося відсторонення місцевої влади від вирішення проблем відродження міст. Влада на місцях почала отримувати кошти на відродження внутрішніх районів міст не через зовнішні агенції, а безпосередньо від уряду. Впроваджувалася стратегія взаємодії на широкій основі між органами місцевої влади, місцевими громадами, групами підприємців та добровольців за підтримки, а не прямого контролю з боку центрального уряду. Схема, яка базувалася на широкому залученні до програми громадян, полягала в заохоченні відкритого змагання між органами місцевої влади районів, охоплених програмою відродження міст.

Було запропоновано, щоб ради районів розробляли й подавали тендерні пропозиції щодо отримання фінансового пакету Міністерства доквілля (37,5 млн. фунтів на 5 років на кожний район-переможець).

Наступним кроком уряду стало обмеження фінансування Муніципальної програми. Обмежувальні заходи було компенсовано запровадженням нового фінансового пакету допомоги відродженню міських районів „Єдиного бюджету регенерації”.

Завдання для виконання:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте основні причини, що зумовили виникнення проблем під час відродження міст на ринкових засадах в Великобританії. 2. Сформулюйте 2-3 аргументи для пояснення того, яким чином муніципальна політика, орієнтована на ринок, обмежувала роль місцевої влади. 3. Зробіть обґрунтований висновок стосовно можливості, чи неможливості використання досвіду муніципальної реформи у Великобританії для України.
---	---

Форма звітності для завдання:

Причини виникнення проблем при відродженні міст на ринкових засадах:	
1.	
2.	
3...	
Пояснення причин обмеження ролі місцевої влади:	
1.	
2.	
3.	
Аргументи стосовно можливості/неможливості використання досвіду Великобританії в Україні.	
“За”	“Проти”

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття – аналізу ситуаційної вправи:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 2.
2. Зверніть увагу на проблеми співвідношення місцевого самоврядування і державного управління.

Семінарське заняття – аналіз ситуаційної вправи

„Тенденції муніципальної політики: світовий досвід і Україна”

Мета:

- аналіз перспектив демократії в контексті розвитку місцевого самоврядування;
- формування навичок самостійного аналізу, вміння застосовувати набуті знання в практиці управлінської діяльності.

Форма проведення: форум.

Термін проведення: 13-й тиждень.

Питання для обговорення:

	<p>На основі здійсненого аналізу ситуаційної вправи і опрацювання IX розділу Конституції України, дайте відповіді на такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Які форми прямої демократії використовуються в системі місцевого самоврядування і яку користь вони приносять?2. У чому полягає особливість моделі самоврядування в Україні (розділ IX Конституції України) у порівнянні з моделлю місцевого самоврядування у Великобританії?3. Наведіть приклади успішної реалізації принципів місцевого самоврядування в Україні (регіональний досвід).
---	--

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 2.
2. Обміркуйте питання про специфіку різних моделей самоврядування.
3. Зверніть увагу на особливості та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні.

РОЗДІЛ 3. ДЕМОКРАТІЯ І ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Мета:

- надати слухачам знання про принципи, закономірності, особливості державного регулювання найголовніших сфер суспільного життя в умовах демократії, норми і принципи демократичного врядування;
- сформувані у слухачів уміння самостійно аналізувати зміст і напрями реалізації державної політики у різних сферах суспільного життя в контексті демократичних трансформацій українського суспільства;
- озброїти слухачів навичками практичного втілення принципів і норм демократії в сферу професійної діяльності задля задоволення суспільних потреб громадян.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Мультимедійний навчальний посібник “Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України”, розділ 3.
2. Опорний конспект дистанційного курсу, розділ 3.
3. Основи демократії: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. А.Колодій. – К.: Вид-во “Ай Бі”, 2002. – Ч.4, р. 16-18 (див. компакт-диск).

Додаткові матеріали для вивчення:

1. Проблеми та перспективи української реформації: Кол.моногр. / За заг. ред. М.Ф.Головатого, Г.В.Щокіна. – К.: МАУП, 2001. – С. 135-155, 235-244. (див. компакт-диск).
2. Програма діяльності Кабінету Міністрів України „Послідовність. Ефективність. Відповідальність.” – <http://www.kmu.gov.ua> (див. компакт-диск).
3. Указ Президента України „Про забезпечення умов для більш широкій участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики від 31.07.2004 р. №854/2004 – <http://www.prezident.gov.ua> (див. компакт-диск).

Види навчальної діяльності, передбачені у розділі 3

Тест до розділу 3

<i>Форма проведення:</i>	у режимі Інтернету.
<i>Статус:</i>	обов'язковий.
<i>Термін проведення:</i>	16-й тиждень.
<i>Час проведення:</i>	2 год.

Практичне заняття

“Аналіз головних цілей урядової політики з точки зору забезпечення умов для подальшої демократизації українського суспільства”

Мета: формування у слухачів аналітичних здібностей, вміння самостійно робити висновки і використовувати набуті теоретичні знання у практиці управлінської діяльності

Форма проведення: письмово (обмін файлами).

Термін проведення: 17-й тиждень.

Завдання для виконання: 1.1. – 1.2.

	<p><i>Завдання 1.1.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомтеся зі змістом Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Послідовність. Ефективність. Відповідальність”. 2. Визначте пріоритетні напрями державної політики України в економічній, соціально-гуманітарній сферах суспільного життя. 3. Зробіть обґрунтований висновок стосовно впливу соціально-економічних перетворень, зазначених у Програмі діяльності Кабінету Міністрів на зміцнення демократичних засад суспільного розвитку.
---	--

Форма звітності для завдання 1.1:

Сфери суспільного життя	Пріоритетні напрями державної політики
1. Економічна сфера	1.
2. Соціально-гуманітарна сфера	2.
Висновок щодо впливу соціально-економічних перетворень на зміцнення демократії в Україні:	
1.	
2.	
3.	
...	

	<p><i>Завдання 1.2.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складіть перелік матеріальних, соціальних, людських ресурсів, які, на Вашу думку, здатні забезпечити виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів. 2. Визначте перелік ускладнюючих чинників реалізації головних цілей урядової Програми.
---	---

Форма звітності для завдання 1.2:

Ресурси забезпечення виконання Програми:	
1. Матеріальні	
2. Соціальні	
3. Людські	
Ускладнюючі чинники реалізації головних цілей урядової Програми	

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділу 3.
2. Зверніть увагу на обґрунтування взаємозв'язку економічного розвитку держави і демократії, аналіз соціальних функцій демократичної держави, основні завдання економічної та соціальної політики України на сучасному етапі її розвитку.

Семінарське заняття

“Аналіз головних цілей урядової політики з точки зору забезпечення умов для подальшої демократизації українського суспільства”

Мета:

- обговорення шляхів і напрямів залучення громадян до формування та реалізації державної політики;
- пошук і узгодження думок стосовно ефективних форм роботи органів виконавчої влади з громадськістю в умовах демократії.

Форма проведення: форум.

Термін проведення: 18-й тиждень.

Питання для обговорення:

	<p>Демократія передбачає залучення громадян до участі у розробці і реалізації державної політики. Виходячи з цього, обміркуйте наступні питання:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Наскільки доцільно ставити питання про залучення громадян до формування державної політики за умов ускладнення її завдань і цілей?2. Розкрийте “плюси” і “мінуси” впливу громадян на процес формування державної політики.3. Які форми роботи органів виконавчої влади, на Вашу думку, можуть бути ефективними для підвищення громадської активності населення?
---	---

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділів 1, 3.
2. Обміркуйте питання про зміну функцій органів державної влади в умовах демократії.
3. Зверніть увагу на зміст демократичних принципів врядування.

Практичне заняття – аналіз ситуаційної вправи

“Соціально-економічний розвиток держави і демократія: проблеми взаємозалежності”

Мета: формування у слухачів вмінь використовувати теоретичні знання для аналізу конкретних практичних ситуацій.

Форма проведення: письмово (обмін файлами).

Термін проведення: 19-й тиждень.

Опис ситуаційної вправи:

	<p>За своїми економічними показниками і рівнем соціального добробуту населення демократичні країни значно випереджають авторитарні і тоталітарні держави. Проте, історія дає й інші непоодинокі приклади. США прийшли до демократії ще у ХІХ ст. на доіндустріальній стадії розвитку. Індія, яка встановила демократію залишається однією з найбідніших держав світу. Сінгапур, Таїланд, арабські східні монархії – країни з високим рівнем економічного розвитку і соціальних програм – не є демократичними державами.</p>
---	---

Завдання для виконання:

	<ol style="list-style-type: none">1. Наведіть, використовуючи логічні докази і зазначені вище приклади, аргументи “за” і “проти” впливу економічного розвитку країни, її соціальної політики на становлення демократії.2. Зробіть висновок стосовно співвідношення економіки, соціальної політики і демократії.
---	--

Форма звітності для завдання:

Вплив економіки, соціальної політики держави на становлення і розвиток демократії	
Аргументи “за”	Аргументи “проти”
Висновок:	

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття – аналізу ситуаційної вправи:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділів 1, 3.
2. Зверніть увагу на аналіз аспектів взаємозв'язку економічного розвитку і становлення демократії та інтерпретації взаємозв'язку економіки, соціальної політики держави і демократії.

Семінарське заняття – аналіз ситуаційної вправи

“Соціально-економічний розвиток держави і демократія: проблеми взаємозалежності”

Мета:

- обговорення проблеми співвідношення економіки, соціальної політики, демократії і управління;
- обмін думками стосовно ролі органів державної влади і місцевого самоврядування в реалізації завдань економічної і соціальної політики.

Форма проведення: форум.

Термін проведення: 20-й тиждень.

Питання для обговорення:

	<p>На основі здійсненого аналізу ситуаційної вправи дайте відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Які, на Вашу думку, приклади з сучасного життя українського суспільства свідчать на користь чи проти зміцнення економічних і соціальних засад демократії?2. Які реформи соціально-економічного чи політичного характеру мають пріоритетне значення для зміцнення основ демократії в Україні?3. Що особисто для себе Ви вважаєте за потрібне змінити в стилі і формах професійної діяльності у відповідності з вимогами до державного управління в умовах демократії?
---	---

Рекомендації щодо підготовки до семінарського заняття:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал розділів 1, 3.
2. Обміркуйте проблему співвідношення економіки, соціальної політики, демократії і державного управління.
3. Зверніть увагу на об’єктивні передумови демократії, економічну роль і соціальні функції держави в умовах демократичного політичного режиму.

Підсумковий контроль

<i>Форма проведення:</i>	тест у режимі Інтернету.
<i>Статус:</i>	обов'язковий.
<i>Термін проведення:</i>	очна сесія.
<i>Час проведення:</i>	4 год.
<i>Коментар:</i>	тест складається з 65 тестових завдань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

I – Основні джерела:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1996. – 42 с.
2. Закон „Про вибори народних депутатів України” 1997 р. – <http://www.zakon.rada.gov.ua/main.cgi>.
3. Закон „Про вибори народних депутатів України” 2004 р. – <http://www.zakon.rada.gov.ua/main.cgi>.
4. Указ Президента України „Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики від 31.07.2004 р. №854/2004 – <http://www.prezident.gov.ua>.
5. Програма діяльності Кабінету Міністрів України „Послідовність. Ефективність. Відповідальність.” – <http://www.kmu.gov.ua>.
6. Бзежинський З. Демократія перед лицем глобалізації (Виступ на колоквіумі Кастельгандольфо улітку 1998 р.) // *І.* – 2000. – № 19.
7. Гонюкова Л., Логунова М., Пірен І., Ребкало В., Телешун С., Тертичка В., Шахов. Суспільно-політичні реформи: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 199 с.
8. Григорчук М. Демократія та політична культура // *Вісник УАДУ.* – 2001. – № 2. – С. 224-229.
9. Основи демократії: Навч. посібник для студентів вищ.навч.закладів / За заг. ред. А.Колодій. – К.: Вид-во „Ай Бі”, 2002. – 684 с.
10. Проблеми та перспективи української реформації: Кол. монографія / Г.В.Щокін, В.І.Куценко, М.Ф.Головатий та ін. / За заг. ред. М.Ф.Головатого, Г.В.Щокіна. – К.: МАУП. – 248 с.
11. Сморгунов Л.В. Современная сравнительная политология. Учебник.: «Российская политическая энциклопедия», 2002. – С. 211 – 224.

II – Додаткові джерела:

1. Білорус О.Г. та ін. Глобалізація і безпека розвитку. – К.: КНЕУ, 2001. – 735 с.
2. Габермас Ю. Структурні перетворення в сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. – Львів: Вид-во „Літопис”, 2000. – 315 с.
3. Ефективність державного управління / Ю.Бажал, О.Кілієвич, О.Мертенс та ін.; За заг. ред І.Розпутенка. – К.: Вид-во „К.І.С.”, 2002. – 420 с.
4. Зельницький А. Вимірювання індексу демократії як передумова управління процесом демократизації (Україна і посткомуністичні країни Центральної та Східної Європи 1994-2004 рр.) // Соціологія: теорія. Методи, маркетинг. – 2004. – № 2. – С.156-169.
5. Кармазіна М. Невідворотність демократії. Кращі місця вже заброньовані? // Віче. – 2003. – № 7. – С.44-48.
6. Кроки до громадянського суспільства: Концептуальні підходи до розвитку громадянського суспільства в Україні: Наук. альм. / За ред. В.П.Рубцова, А.В.Шестакової та ін. – К.: Українська Академія Універсології, 2004. – 256 с.
7. Михальченко Н. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – К.: Інститут соціології НАНУ, 2001. – 440 с.
8. Паламарчук В.М. Трансформації демократії та пошук стратегії суспільно-політичного розвитку України. Моногр. – К.: НІДС, 2003. – 356 с.
9. Політологія. Кн. перша: Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політика / А.Колодій, Л.Климанська, Я.Косміна, В.Харченко. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 664 с.
10. Ребкало В., Шкляр Л. Політичні інститути у процесі реформування системи влади: Навч.-метод посіб. – К.: Міленіум, 2003. – 172 с.
11. Сморгунов Л.В. Современная сравнительная политология. Учебник. – М.: «Российская политическая энциклопедия», 2002. – 472 с.
12. Сучасна українська політика: Політики і політології про неї / Ред.кол: І.Ф.Курас, М.І.Михальченко та ін. К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2003. – 396 с.
13. Україна – 2003. Моніторинг соціальних змін / За ред. д.с.н. В.Ворони, д.с.н. М.Шульги. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2003. – 684 с.
14. Щербенко Е. Громадянське суспільство в контексті народовладдя / Віче, 2004. – № 6. — С. 38-39.

III – Інтернет-ресурси:

1. Агентство гуманітарних технологій. – <http://www.aht.org>.
2. Верховна Рада України. – <http://www.rada.kyiv.ua>.
3. Головне управління державної служби. – <http://www.guds.gov.ua>.
4. Голос України. – <http://www.uamedia.visti.net/golos/>.
5. Державні органи влади України. – <http://www.nau.kiev.ua>.
6. Електронні вісті. – <http://www.elvisti.com>.
7. Законопроекти України. – <http://www.zakon.gov.ua>.
8. Зеркало тижня. – <http://www.zercalo-nedeli.com>.
9. Інформаційний бізнес-портал. – <http://www.liga.kiev.ua>.
10. Інформаційні ресурси про Україну. – <http://www.infoukes.com>.
11. Кабінет Міністрів України (вихід на всі міністерства і відомства). – <http://www.kmu.gov.ua>.
12. Мережа аналітичних центрів України. – <http://www.intellect.org.ua>.
13. Міжнародний центр перспективних досліджень. – <http://www.icps.kiev.ua>.
14. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції. – <http://www.me.gov.ua>.
15. Міністерство юстиції. – <http://www.minjust.gov.ua>.
16. Національна безпека і оборона. – <http://www.ucps.com.ua/ukr/all/journal/>.
17. Незалежний культурологічний часопис “Ї”. – <http://www.ji.lviv.ua>.
18. Офіційна сторінка Президента України. – <http://www.president.gov.ua>.
19. Політики і культура. – <http://www.pic.com.ua>.
20. Політична думка. – <http://www.politdumka.kiev.ua>.
21. Політична Україна. – <http://www.polit.com.ua>.
22. Політична Україна. Довідник аналітичних центрів. – <http://www.polit.com.ua>.
23. Політичне життя України. – <http://thunder.prohosting.com/~ukraine/>.
24. Рада національної безпеки і оборони. – <http://www.rainbow.gov.ua>.
25. Українська пошукова система. – <http://www.meta-ukraine.com>.
26. Українська правда. – <http://pravda.com.ua>.
27. Урядовий кур’єр. – <http://www.uamedia.visti.net/uk/>.
28. Центральна виборча комісія. – <http://www.cvk.ukrpack.net>.

Навчальне видання

Укладачі:

Марія Миколаївна Логунова

Лілія Василівна Гонюкова

**Методичні рекомендації для слухачів дистанційного курсу
навчальної дисципліни
“Становлення і розвиток демократії: світовий досвід для України”**